

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИРОВИННИХ ЗОН ДЛЯ ОВОЧЕПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ КІЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Обґрунтовано організаційно-економічні засади створення сировинних зон для овочепереробних підприємств Київської області. Розраховано економічний ефект від впровадження запропонованої системи заходів щодо розвитку овочівництва в регіоні.

Постановка проблеми

Овочівництво є провідною галуззю сільського господарства, що потребує значних організаційних, трудових та фінансових ресурсів і залежить не лише від природних факторів та ентомологічних умов, але й від загальної економічної та соціально-політичної ситуації в державі. Крім того, ця галузь є не лише ефективним сектором економіки (із значно меншої площі сільськогосподарських угідь можливо отримати значно більші прибутки), але й гранично важливим соціальним фактором з огляду на те, що йдеться про потужне зростання кількості нових робочих місць, розширення і поглиблення податкової бази місцевих та державного бюджетів, піднесення рівня добробуту та якості життя селян тощо. Важливо також зазначити, що стратегічний курс на розвиток овочівництва призведе до активного відродження великих і малих підприємств переробки овочевої сировини, створення нових виробничих потужностей щодо сортування, фасування та пакування овочів, їх охолодження та якісного зберігання. При цьому, відкриються нові перспективи щодо створення ринків збуту овочевої продукції як в Україні, так і за її межами. В контексті зазначеного стає очевидною необхідність обґрунтування організаційно-економічних засад створення сировинних зон для овочепереробних підприємств, що й визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Важливість проблеми розвитку овочівництва підтверджується наявністю значної кількості праць вчених з цієї проблематики. Зокрема, вагомий науковий внесок у контексті зазначеного зробили такі вчені-економісти: С. Азізов, В. Амбросов, В. Андрійчук, В. Андрусак, І. Бачуріна, О. Березін, П. Гайдуцький, В. Гальчинська, М. Зубець, Є. Імас, С. Кальченко, П. Канінський, С. Кваша, І. Кириленко, В. Криворучко, Т. Кучеренко, С. Литвинов, П. Макаренко, М. Малік, В. Месель-Веселяк, В. Муковоз, Н. Перепелиця, В. Писаренко, Г. Рябенко, О. Резанова, П. Саблук, Д. Семенда, В. Трегобчук, О. Шпичак,

А. Шумейко, Г. Яровий та ін. Проте, слід вказати на деяку обмеженість висвітлення й одночасно неабияку актуальність питання обґрунтування організаційно-економічних засад створення сировинних зон овочепереробних підприємств, у т. ч. й регіону дослідження, а саме – Київської області.

Об'єкт та методика дослідження

Об'єктом дослідження є процес обґрунтування організаційно-економічних засад створення сировинних зон для овочепереробних підприємств Київської області.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, сучасні положення економічної теорії й загальнонаукової методології, фундаментальні праці вітчизняних й зарубіжних учених з проблем розвитку овочепродуктового підкомплексу, законодавчі та нормативні акти. Для оцінки стану і визначення тенденцій зміни сировинної бази овочепереробних підприємств використано прийоми аналізу, синтезу, порівняння, рядів динаміки. З метою ідентифікації впливу основних чинників на рівень забезпечення овочепереробних підприємств якісною сировиною – прийом елімінування і метод кореляційно-регресійного аналізу. При обґрунтуванні потреби переробних підприємств у овочевій сировині використано розрахунково-конструктивний метод. Прогнозування основних параметрів розвитку виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах регіону та рівня забезпечення овочевою сировиною переробних підприємств здійснено на основі балансового методу, екстраполяції рядів динаміки. На основі абстрактно-логічного методу здійснено узагальнення результатів дослідження.

Результати досліджень

Для розвитку галузі овочівництва в Київській області слід виконати комплекс заходів для забезпечення ефективного виробництва продукції і, передусім, відродження крупнотоварних сільськогосподарських підприємств інтенсивного типу. Якісна, стандартизована овочева продукція у широкому асортименті за доступною ціною може надходити до споживача з крупнотоварних підприємств. Промислове, економічно доцільне виробництво відбувається при розмірі посівної площі під овочевими рослинами більше 250 га на одне господарство та вкладеннями коштів не менше 35–50 тис. грн у розрахунку на 1 га [3, с. 8]. Вихід овочівництва на новий етап розвитку можливий лише шляхом провайдингу інноваційно-інвестиційної моделі розвитку галузі в умовах сприятливого зовнішнього середовища. Постійне насичення технологій виробництва овочів інноваціями перетворює їх виробництво на економічно доцільне та гарантує конкурентоспроможний розвиток галузі на засадах розширеного відтворення [2, с. 89].

Враховуючи постійно зростаючий попит на продукцію овочівництва та реальні можливості Київської області щодо збільшення валового виробництва

овочів й зменшення залежності від імпорту, основними завданнями є такі:

- 1) розвиток сучасних технологій вирощування овочів шляхом пристосування до конкретних ґрунтово-кліматичних умов окремого господарства, сорту і вимог замовника щодо готової продукції, нарощування площі зрошувальних земель у підприємствах. При цьому, особливістю технологій в овочівництві повинно бути: постійне збагачення новими сортами, гетерозисними гібридами, матеріалами, способами та прийомами вирощування; впровадження краплинного зрошення, мікродошування, фертигації; використання у вирощуванні плівкових укриттів, агроволокна, регуляторів росту; застосування екологічно-адаптованих систем удобрення на основі збалансованого мінерального живлення рослин (оптимальне співвідношення азоту, фосфору та калію в межах 1,1–1,2:0,9–1,0:0,7–0,8); підсилення ефекту добрив за рахунок науково-обґрунтованого внесення мікроелементів, біодобрив, регуляторів росту; використання як заміників класичних органічних добрив – заорювання соломи, сидератів з додатковим використанням мікробіологічних препаратів [4, с. 24];
- 2) розвиток системи зберігання продукції шляхом будівництва сучасних овочесховищ із використанням холодильного обладнання та з регульованим газовим середовищем, що дасть змогу забезпечити рівномірне постачання продукції протягом року незалежно від сезонного вирощування овочів, максимально зберегти показники якості та забезпечити мінімальні природні втрати при зберіганні [13, с. 34];
- 3) розвиток системи первинної обробки овочів із застосуванням високоякісної і екологічно-безпечної технології, доступної за ціною та розширенням асортименту овочевої продукції [12, с. 11];
- 4) удосконалення контролю якості шляхом впровадження сертифікації усіх ланок технологій вирощування, післязбиральної доробки і логістики овочів за стандартами GlobalGAP та HACCP, ISO, що дасть змогу експортувати вітчизняні овочі та продукцію переробки із них до країн ЄС та світу;
- 5) адаптація національних стандартів до європейських, особливо щодо технологій вирощування, збирання, зберігання і транспортування овочів;
- 6) розвиток інфраструктури оптових ринків із гарантованим забезпеченням якості та екологічної безпеки овочевої продукції; забезпечення функціонування заготівельних овочевих організацій (кооперативів), особливо у віддалених регіонах області;
- 7) розвиток інформаційного забезпечення, яке повинно складатися із ефективної регіональної та районних дорадчих служб із залученням провідних фахівців наукових та учбових закладів. Застосування різних форм трансферу інновацій та реклами;
- 8) з боку держави для розвитку галузі овочівництва Київської області повинно гарантуватися: надання дотацій з розрахунку на одиницю посівної площі, зайнятої під овочевими культурами; надання фінансової підтримки для часткового відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів, овочесховищ та покращення систем логістики і маркетингу для товаровиробників овочевої продукції; надання

пільгового кредитування для будівництва нових переробних підприємств та придбання іноземної сільськогосподарської техніки, аналоги якої не виробляються в Україні; часткова компенсація витрат на зрошення, енергоносії, добрива, засоби захисту рослин від хвороб, шкідників та бур'янів; підтримка кластерних територіальних об'єднань, зокрема сільськогосподарських кооперативів із вирощування, післязбиральної доробки, зберігання та реалізації овочевої продукції, які спрямовані на інвестування, розробку і виробництво інноваційної продукції; сприяння розвитку вертикальної інтеграції з метою залучення промислового, торгового і банківського капіталу на розвиток овочівництва і переробної промисловості у сільських населених пунктах; звільнення сільськогосподарських підприємств від сплати ПДВ при ввезенні іноземної сільськогосподарської техніки та обладнання для галузі овочівництва відкритого і захищеного ґрунту, переробної галузі, аналоги яких не виробляються в Україні.

Зазначені заходи забезпечать розвиток галузі овочівництва інтенсивним шляхом, сприятимуть підвищенню продуктивності праці за допомогою інноваційної діяльності та соціальних і матеріальних факторів впливу на області протягом 2000–2011 рр., визначено прогностичні параметри даного показника шляхом вирівнювання ряду його динаміки (рис. 1–2).

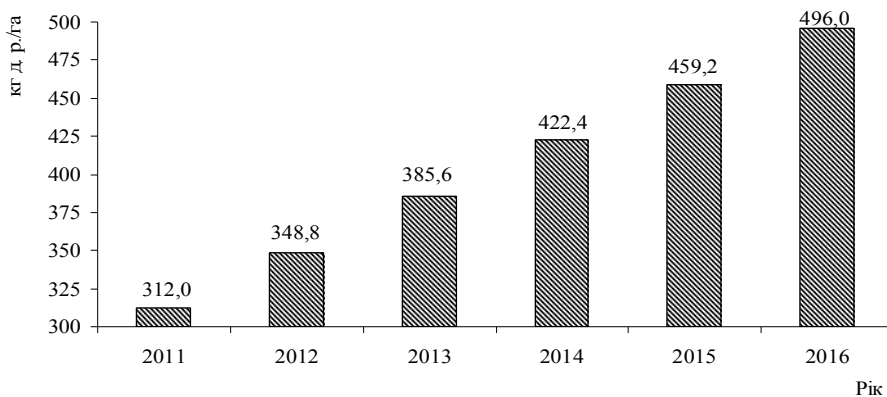

Рис. 1. Прогноз внесення мінеральних добрив під овочеві культури у сільськогосподарських підприємствах Київської області

Джерело: власні дослідження.

Відтак, у сільськогосподарських підприємствах регіону дослідження щорічно доза внесення мінеральних добрив зростає в середньому на 36,8 кг д.р.у розрахунку на 1 га і у 2016 р. складе 496 кг д.р./га, що більш як у 1,5 раза перевищує науково обґрунтовану норму внесення даних видів добрив.

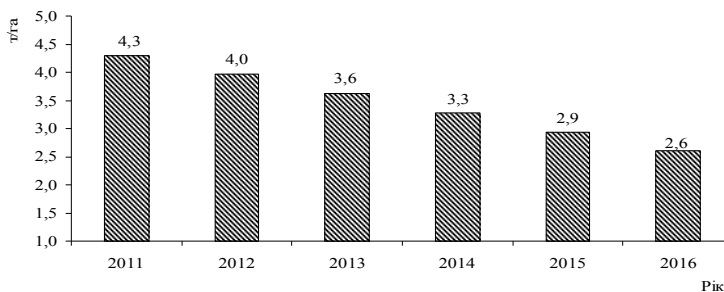

Рис. 2. Прогноз внесення органічних добрив під овочеві культури у сільськогосподарських підприємствах Київської області

Джерело: власні дослідження.

Щодо дози внесення органічних добрив під овочеві культури у досліджуваних підприємствах, то з кожним роком вона зменшується у середньому на 0,34 т у розрахунку на 1 га і у 2016 р. складе лише 2,6 т/га. У порівнянні з науково обґрунтованими нормами внесення органічних добрив, даний обсяг у 2011 р. є менший у 9 разів, а у 2016 р. – менший у 15 разів. Виходячи із зазначеного, у галузі овочівництва сільськогосподарських підприємств Київської області нині необхідно вжити заходів щодо попередження розвитку процесів хімізації та щодо активізації процесів органічного виробництва. Лише на даній основі підвищення урожайності овочевих культур може забезпечити нарощування обсягів виробництва якісної овочевої продукції. З цією метою визначено потребу в органічних та мінеральних добривах для сільськогосподарських підприємств Київщини з урахуванням не лише підвищення урожайності овочевих культур, а й збільшення їх посівної площі відповідно до потреб у овочах як переробних підприємств регіону, так і інших споживачів на ринку (табл. 1).

Таблиця 1. Потреба у добривах під овочеві культури сільськогосподарських підприємств Київської області

Показник	Рік		2016 р. до 2012 р.	
	2012	2016	+/-	%
Потреба у добривах на фактичну площу:				
мінеральних, т д. р.	806,7	553,5	-253,2	-31,4
органічних, тис. т	107,6	73,8	-33,8	-31,4
Потреба у добривах на рекомендовану площу:				
мінеральних, т д. р.	3547,8	3592,0	44,2	1,2
органічних, тис. т	473,0	478,9	5,9	1,2

Джерело: власні дослідження.

При здійсненні розрахунків застосовано норми витрат мінеральних добрив – 300 кг д.р. на 1 га, органічних – 40 т/га. Прогнозну величину фактичної площі під овочевими культурами у сільськогосподарських підприємствах регіону отримано шляхом вирівнювання ряду динаміки даного показника. Внаслідок чого у 2016 р. обсяг потреби в мінеральних та органічних добривах з розрахунку на дану площу є меншим, ніж у 2012 р. Прогнозну величину рекомендованої площі під овочевими культурами визначено на основі балансового методу, шляхом узгодженості виробничо-фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств регіону і потреб у площі, що буде забезпечено впровадженням системи заходів щодо удосконалення державного регулювання виробництва овочевої продукції і, зокрема, механізму дотування виробників овочів – сільськогосподарських підприємств. Потреба у площі під овочеві культури визначена як відношення необхідного для безпосередньо сільськогосподарських підприємств (внутрішнє споживання продукції), переробних підприємств, інших споживачів на ринку обсягу валового збору овочів та середньої за останні 10 років урожайності овочевих культур. При цьому, числовий вираз першого чинника отримано шляхом застосування прийому вирівнювання рядів динаміки – для прогнозу потреби у овочах інших споживачів на ринку; прийому середніх величин (на основі статистичних даних за останні 10 років) – для обчислення необхідної величини внутрішнього споживання овочів сільськогосподарськими підприємствами; розрахунково-конструктивного прийому – для визначення прогнозних параметрів потреби у овочах переробних підприємств.

Відтак, за умови збереження розміру та існуючої тенденції зміни посівної площі під овочевими культурами у сільськогосподарських підприємствах Київської області у 2016 р. потреба у мінеральних добривах складе 553,5 т д.р., що на 253,2 т д.р. або на 31,4 % менше проти 2012 р. Щодо необхідного обсягу органічних добрив, то у 2016 р. він складе 73,8 тис. т або на 33,8 тис. т менше, ніж у 2012 р. Водночас, для повного задоволення потреб переробних підприємств та інших споживачів на ринку у овочах, площу під овочевими культурами запропоновано збільшити – до 11973 га у 2016 р. Внаслідок чого потреба у добривах під овочеві культури зросла, зокрема: мінеральних добрив необхідно внести у 2012 р. в обсязі 3547,8 т д.р., органічних – 473 тис. т; у 2016 р. – відповідно 3592 т д.р. і 478,9 тис. т. При цьому слід зазначити, що органічні добрива краще використовувати під огірки, цибулю, капусту, перець, баклажани. Вносити їх необхідно під зяблеву оранку восени, на заплавлених ґрунтах – навесні під переорювання зябу. З огляду на те, що внесення органіки має тривалу післядію в овочевих сівозмінах органічні добрива доцільно вносити раз в 3–4 роки. Останнім часом внаслідок різкого дефіциту органічних добрив актуальним є використання альтернативних джерел органіки для ґрунту: соломи та рослинних залишків, сидератів, біодобрив, концентрованих органічних добрив тощо [6, с. 5–7]. Так, за вмістом органічної речовини 1 т соломи

еквівалентна 3,5–4 т гною; до того ж за скорочення поголів'я худоби та переходу в тваринництві до нових інтенсивних способів відгодівлі без використання соломи, потреби в ній як корму для худоби різко скоротилися і виникли питання її утилізації. Заорювання подрібненої соломи та рослинних залишків в овочевих та овоче-кормових сівозмінах дозволить не тільки створити бездефіцитний баланс вуглецю, фосфору та калію, а й сприятиме покращенню агрономічно цінних властивостей ґрунту, посиленню його мікробіологічної активності.

Захист овочевих культур від шкідливих організмів повинен ґрунтуватися на інтеграції різних методів контролю за зниженням їх чисельності. Водночас, актуальним буде зведення до мінімуму негативних наслідків застосування пестицидів широкого спектру дії: забруднення навколишнього середовища, поява резистентних популяцій, загибель корисної ентомофауни. Це особливо складно для такої галузі, як овочівництво, продукція якої вживається у свіжому вигляді та використовується для отримання дитячого і дієтичного харчування. Стратегією захисту овочевих рослин від шкідників і хвороб є інтегрована система захисту овочевих рослин для довгострокового регулювання розвитку та поширення шкідливих організмів на основі прогнозу ступеня загрози від них, створення та впровадження у виробництво стійких сортів, використання агротехнічного, біологічного і хімічного методів, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну рівновагу в довкіллі. Поряд з інтегрованим захистом важливим заходом є розробка біологізованих систем, які ґрунтуються на охороні та збільшенні чисельності природних ентомофагів, використанні корисних мікроорганізмів, мінімізації хімічних впливів, підвищенні ролі імунологічного методу та використанні стійких сортів і практичного їх застосування.

Необхідно також звернути увагу на застосування науково-обґрунтованих систем сівозмін з урахуванням регіональних особливостей, добрив, пестицидів, сортозмін і сортооновлення, підбирати найбільш ефективні сорти овочевої продукції відповідно природно-кліматичних умов. Дослідження, проведені лабораторією економіки в Інституті овочівництва і баштанництва НААН показали, що впровадження нового сорту підвищує урожайність овочів у порівнянні із стандартом на 15–18 % при більш високій якості вирощеної продукції, а застосування добрив – на 30–40 %. Отже, дотримання науково-обґрунтованих сівозмін дасть змогу підвищити урожайність і вихід овочевої продукції на 12–40 % і знизити її собівартість на 10–20 % [4, с. 25].

Враховуючи досвід регіональних науково-дослідних центрів та кращих господарств, овочеві культури доцільно вирощувати в овочевих, овоче-кормових і польових сівозмінах. При цьому, кращими попередниками для картоплі є озимі зернові, зернобобові, однорічні і багаторічні трави, кукурудза на силос; капусти білоголової – огірки, озимі зернові, цибуля, зернобобові, однорічні трави; для огірків – багаторічні трави, озима пшениця, томати, цибуля, морква, перець, капуста; для томатів – озима пшениця, багаторічні трави, огірки, цибуля,

кукурудза на силос; для столових буряків – огірки, рання капуста, картопля, цибуля, горох, озима пшениця, томати, перець, баклажани; для цибулі – однорічні трави, озима пшениця, огірки, зернобобові, картопля рання, томати ранні. У сівозмiнах з багаторічними травами здебільшого має бути 7–8, без них – 5–6 полів, де можна розмістити по 2–3 основні та 3–4 культури з групи малопоширених. Насиченість сівозмiн овочевими культурами становитиме 50–75 %. За розміром поле в сівозмiні має бути таким, щоб можна було продуктивно використовувати сучасні машини для сівби, садіння, догляду за рослинами, збирання, а також високопродуктивну техніку для зрошення, тобто не меншим ніж 50–70 га. Не менш важливим елементом інтенсивних технологій вирощування овочів є їх живлення – способи внесення добрив. Практика свідчить, що більшість вітчизняних виробників використовують екстенсивні технології живлення овочевих культур, які складаються з 2–3 агроприймів: базове внесення фосфорно-калійних добрив та/або гною восени, під час підготовки ріллі, та 2–3 підживлення азотними добривами під час вегетації рослин. У передових господарствах використовують стрічкове прикореневе підживлення добривами. Проте добрива через низьку їх розчинність овочеві культури використовують тільки частково. Значну частину внесених традиційним способом добрив овочеві культури не використовують, і вона в кращому разі переходить у «резерв» ґрунту, а часто просто виноситься в ґрунтові води, забруднюючи довкілля [1; 12, с. 12]. В інтенсивних системах ситуація змінюється докорінно. Світова практика засвідчує, що найбільш правильним та раціональним є комбінований спосіб внесення добрив, а саме: основне внесення, підживлення зі зрошувальними водами – фертигація та позакореневе внесення обприскуванням. Розподіл між цими способами наступний: для макро- та мезоелементів: 40–45 % – основне внесення, 50–55 % – фертигація, до 5 % потреби – позакореневе обприскування; для мікроелементів: 60 % – фертигація, а решта – позакореневе обприскування. Основне внесення проводять фосфорно-калійними добривами восени чи/та ранньої весни, мета його – створити сприятливий агрохімічний фон у ґрунті. При цьому, формується ґрунтовий «страховий фонд», який гарантує забезпечення мінімальних потреб овочевих культур. Фертигація – основний спосіб внесення добрив за інтенсивних технологій, який дає можливість різко підвищити продуктивність овочевих культур в наслідок щоденного внесення поживних речовин, а інколи й тричі на день, відповідно до їх потреб (проте фертигація можлива лише за умови застосування крапельного зрошення та спеціальних водорозчинних добрив). Обприскування можна проводити як простими солями (для компенсації дефіциту основних елементів), так й спеціальними комплексними добривами. Використання комплексних добрив, що містять низку мікроелементів у хелатній формі, забезпечує потреби овочевих культур у цих елементах, які часто стають найбільш дефіцитними у процесі застосування інтенсивних технологій [8].

Отже, економічний ефект від впровадження запропонованої системи заходів щодо розвитку галузі овочівництва у сільськогосподарських підприємствах Київської області полягає у більш повному, раціональному використанні виробничого потенціалу досліджуваних підприємств, що, передусім, проявляється у нарощуванні обсягу виробництва та реалізації якісної овочевої продукції відповідно до потреб населення регіону, а також інших споживачів на ринку (табл. 2). Для визначення прогнозних параметрів зазначених показників застосовано такий методичний інструментарій: 1) посівну площу під овочевими культурами розраховано на основі балансового методу, шляхом узгодженості виробничо-фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств регіону і потреб у площі. Остання визначена за рахунок використання прийому вирівнювання рядів динаміки (для прогнозу потреби у овочах інших споживачів на ринку), середніх величин (для обчислення необхідного обсягу внутрішнього споживання овочів сільськогосподарськими підприємствами та середньої урожайності овочевих культур), розрахунково-конструктивного (для визначення прогнозних параметрів потреби у овочах переробних підприємств); 2) урожайність овочевих культур обчислено за методом екстраполяції, базуючись, передусім, на науково обґрунтованих нормах внесення мінеральних і органічних добрив (за результатами кореляційно-регресійного аналізу прогнозування здійснювати недоцільно, оскільки отримане рівняння регресії залежності рівня урожайності овочів від обсягу внесення добрив свідчить про необхідність збільшення доз внесення мінеральних і зменшення доз внесення органічних добрив з розрахунку на 1 га, що є недопустимим, оскільки призведе до погіршення якісних параметрів продукції); 3) валовий збір овочів – на основі розрахунково-конструктивного прийому; 4) обсяг реалізації овочів – на основі розрахунково-конструктивного прийому з урахуванням прогнозного обсягу внутрішнього споживання овочів сільськогосподарськими підприємствами регіону; 5) обсяг реалізації овочів переробним підприємствам Київської області – на основі розрахунково-конструктивного прийому з урахуванням прогнозного обсягу як внутрішнього споживання овочів сільськогосподарськими підприємствами регіону, так й реалізації продукції за іншими напрямками збуту.

Таблиця 2. Прогнозні параметри вирощування та реалізації овочів сільськогосподарськими підприємствами Київської області

Показник	Рік		2016 р. до 2011 р.	
	2011	2016	+/-	разів
Посівна площа овочів, га	2900	11973	9073	4,1
у т. ч. в середньому 1 підприємства	57	196	139	3,5
Урожайність овочів, ц/га	261,6	337,1	75,5	1,3
Валовий збір овочів, тис. ц	757,4	4036,1	3278,7	5,3
у т.ч. в середньому 1 підприємства	14,9	66,2	51,3	4,5
Виробництво овочів у розрахунку	44,2	235,5	191,3	5,3

на 1 особу Київської області, кг				
Обсяг реалізації овочів, тис. ц	411	3756,1	3345,1	9,1
у т. ч. в середньому 1 підприємства	8,1	61,6	53,5	7,6
Обсяг реалізації овочів переробним підприємствам, тис. ц	1,0	3298,6	3297,6	3299
у т. ч. в середньому 1 підприємства	0,02	54,1	54,08	2758

Джерело: власні дослідження.

Згідно з прогнозом в 2016 р. порівняно з 2011 р. валовий збір овочів у сільськогосподарських підприємствах Київської області зросте на 3278,7 тис. ц або у 5,3 раза і складе 4036,1 тис. ц. Це стане можливим за рахунок збільшення посівної площі даних культур на 9073 га або у 4,1 раза та підвищення їх середньої урожайності на 75,5 ц/га або на 30 %. Як наслідок, обсяг виробництва овочів у розрахунку на 1 особу Київської області зросте на 191,3 кг або у 5,3 раза до рівня 235,5 кг, коли науково обґрунтовано норма споживання овочів становить 161 кг. Як сировинна база переробних підприємств регіону сільськогосподарські підприємства у 2016 р. поставлятимуть 3298,6 тис. ц овочевої сировини, що складає 140,4 % від потреби.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, враховуючи постійно зростаючий попит на продукцію овочівництва та потенційні можливості Київської області щодо збільшення валового виробництва овочів, слід застосовувати у сільськогосподарських підприємствах регіону сучасні технології вирощування даної культури, які передбачають: максимально можливе пристосування до конкретних ґрунтово-кліматичних умов окремого господарства, сорту і вимог замовника щодо готової продукції; нарощування площі зрошувальних земель у підприємствах; постійне збагачення новими сортами, гетерозисними гібридами, матеріалами, способами та прийомами вирощування; застосування екологічно-адаптованих систем удобрення на основі збалансованого мінерального живлення рослин тощо. Зазначене забезпечить створення необхідних сировинних зон для овочепереробних підприємств Київської області. Водночас, враховуючи сучасний стан логістики овочів, удосконалення економічних відносин між виробниками та переробниками овочевої сировини є необхідним заходом щодо розвитку овочепродуктового підкомплексу Київської області, що визначає перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Література

-
1. Гудзь В. П. Землеробство : [підручник] / [за ред. В. П. Гудзя] ; 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 464 с.

2. Дем'яненко С. І. Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового комплексу / С. І. Дем'яненко // Наука та інновації. – 2005. – № 1. – С. 87–98.
 3. Дудкин В. М. Рациональные размеры производства – условие доходности и стабильности / В. М. Дудкин // Овощеводство. – 1998. – № 1. – С. 8.
 4. Імас Є. Економічна ефективність сучасних технологій у виробництві овочевої продукції України / Є. Імас // Агроінком. – 1999. – № 8–9. – С. 23–25.
 5. Каленская С. Семена – основа аграрных технологий / С. Каленская // Овощеводство. – 2008. – № 7. – С. 18–21.
 6. Калініченко Є. Органічна продукція харчування / Є. Калініченко // Агросектор. – 2004. – №1 (1). – С. 5–7.
 7. Литвинов С. С. Производству семян овощных культур – государственную поддержку! / С. С. Литвинов, В. А. Лудилов // Современные тенденции в селекции и семеноводстве овощных культур. Традиции и перспективы : материалы докладов, сообщений 1–й Международ. научно-практич. конф. 4-6 августа 2008 г. – М. : ВНИИССОК, 2008. – 448 с.
 8. Описание системы фертигации в современном овощеводстве [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://ovochivniztvo.in.ua/news/2012-11-14-28>.
 9. Перепелиця Н. М. Сучасний рівень інноваційної діяльності в овочівництві [Електронний ресурс] / Н. М. Перепелиця. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Agroin/.../PEREPELYZA.pdf.
 10. Покращання систем логістики та маркетингу для МСП в сільському господарстві: Стандарти якості для свіжих фруктів та овочів [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bdmta.org.ua>.
 11. Рябенко Г. М. Тенденції розвитку і резерви ефективного ведення регіонального овочівництва / Г. М. Рябенко // Вісн. аграрної науки Причорномор'я, МДАУ. – 2005. – Вип. 1 (29). – С. 106–110.
 12. Рязанова О. А. Ресурсосберегающие технологии производства овощей с гарантированным качеством / О. А. Рязанова // Достижения науки и техники. – 2002. – № 3. – С. 10–12.
 13. Семенда Д. К. Відновимо овочеву галузь / Д. К. Семенда // Економіка АПК. – 2000. – № 3. – С. 32–36.
-
-